

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет романської філології і перекладу
Кафедра іспанської і новогрецької філології та перекладу**

Допущено до захисту

«__» _____ року

Завідувач кафедри

_____ Олена ЗАЛЕСНОВА

КУРСОВА РОБОТА

з лінгвістики на тему:

«Архаїзми: визначення, характерні особливості і класифікація»

Студентки групи МЛі03-21

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.051 Романські мови і літератури (переклад включно), перша – іспанська

Освітня програма Іспанська мова і література, друга іноземна мова, переклад Сидорової Єлизавети Денисівни

Науковий керівник:

Доктор філологічних наук, професор

Данилич Валентина Стефанівна

Чотирибальна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Члени комісії:

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Київ 2024

ABSTRACTO

Este trabajo está dedicado a la investigación de los arcaísmos, como un fenómeno importante en lingüística y culturología. Se examinan en detalle las definiciones, características y clasificación de los arcaísmos con el fin de comprender mejor su papel en la evolución del lenguaje y la cultura.

En el primer capítulo del trabajo se proporciona una caracterización exhaustiva de los arcaísmos como unidades lingüísticas que han perdido su uso activo en el lenguaje contemporáneo, pero que se conservan en la literatura antigua o en el habla de algunas regiones. Se describe su significado y su papel en la preservación del patrimonio cultural.

En el segundo capítulo se analizan las principales características de los arcaísmos, como su especificidad léxica y gramatical, su papel en la creación de efectos estilísticos en el habla, así como su influencia en la imagen lingüística de una persona y la percepción del texto. Este capítulo también se dedica a la clasificación de los arcaísmos según diversos criterios, como el origen, el contenido léxico, la estructura gramatical, entre otros. Se identifican los principales tipos de arcaísmos y se proporcionan ejemplos de cada tipo.

Palabras clave: *arcaísmos, unidades lingüísticas, patrimonio cultural, evolución del lenguaje, características lingüísticas, efecto estilístico, clasificación.*

АНОТАЦІЯ

Ця робота присвячена дослідженню архаїзмів, як важливого явища в мовознавстві та культурології. У роботі детально розглядаються визначення, характеристики та класифікація архаїзмів з метою кращого розуміння їхнього ролі в еволюції мови та культурі.

В першому розділі роботи надається вичерпна характеристика архаїзмів як мовних одиниць, що втратили свою активну вживаність в сучасній мові, але зберігаються в старій літературі або розмовній мові деяких регіонів. Описується їхнє значення та роль у збереженні культурної спадщини.

У другому розділі аналізуються основні характеристики архаїзмів, такі як лексична та граматична специфіка, їхня роль у створенні стилістичного ефекту в мовленні, а також вплив на мовний образ людини та сприйняття тексту. Розділ також присвячений класифікації архаїзмів згідно з різними критеріями, такими як за походженням, лексичним складом, граматичною структурою тощо. Визначаються основні типи архаїзмів і наводяться приклади кожного типу.

Ключові слова: *архаїзми, мовні одиниці, культурна спадщина, еволюція мови, лінгвістична характеристика, стилістичний ефект, класифікація.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти визначення архаїзмів.....	6
1.1 Поняття архаїзмів в мові	6
1.2 Характеристика та особливості архаїзмів	9
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	13
РОЗДІЛ 2. Класифікація архаїзмів у художньому тексті	15
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	22
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	27
ДОДАТКИ	29

ВСТУП

Архаїзми, як один із ключових аспектів мовної еволюції, привертають увагу лінгвістів, культурологів та літературознавців своєю унікальністю та значущістю для розуміння минулих епох та культурних контекстів. Ці мовні одиниці, що втратили свою активну вживаність у сучасній мові, але зберігаються у стародавній літературі, фольклорі або розмовній мові деяких регіонів, мають важливе значення для збереження культурної спадщини та розуміння динаміки мови.

Це дослідження присвячене архаїзмам як об'єкту вивчення з метою розкриття їхньої сутності, характеристик та ролі в мові та культурі. Розглядаючи визначення, класифікацію та вплив архаїзмів, ми маємо намір з'ясувати їхнє місце у великому пазурі мовознавства та культурології.

Актуальність дослідження. Архаїзми - це важлива тема для дослідження, оскільки вони відображають еволюцію мови, культурні зміни та історичний контекст. Особливо в епоху швидкого розвитку технологій та глобалізації, вивчення архаїзмів дозволяє зберегти та розуміти специфіку минулих епох і культурних контекстів.

Вивчення архаїзмів сприяє розумінню етимології та еволюції мови. Це допомагає лінгвістам у побудові моделей розвитку мови, виявленні впливу інших мов та культурних факторів.

Архаїзми часто зберігають в собі відбиток минулих епох, традицій і способів мислення. Вони є важливим елементом культурної спадщини та ідентичності.

Розуміння архаїзмів допомагає у вивченні старовинних текстів, літератури та історичних документів. Це важливо для правильного інтерпретування та збереження культурного контексту.

Збереження архаїзмів може бути предметом мовної політики в певних країнах, де їх використання сприймається як засіб збереження мовної ідентичності.

У деяких випадках архаїзми можуть використовуватися з метою створення ефекту аутентичності, підкреслення атмосфери або стилістичного ефекту в мовленні.

Класифікація архаїзмів за їхнім походженням, лексичними або граматичними особливостями, а також за їхнім використанням в різних контекстах може допомогти кращому розумінню цього явища і його ролі в мові та культурі.

Об'єкт дослідження: Архаїзми в художніх текстах.

Предмет дослідження: Характеристики, класифікація та роль архаїзмів у мові та культурі.

Мета дослідження: Розкриття сутності архаїзмів, вивчення їхніх лінгвістичних та культурних аспектів, аналіз їхнього впливу на сучасну мову та сприйняття текстів, а також розробка класифікації для систематизації цього явища.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати визначення та характеристики архаїзмів у лінгвістичній літературі.
2. Вивчити історичний контекст появи та розвитку архаїзмів у мові.
3. Провести дослідження класифікації архаїзмів з урахуванням їхньої лексичної та граматичної природи.
4. Визначити роль архаїзмів у збереженні та трансляції культурної спадщини.
5. Проаналізувати використання архаїзмів у сучасній мові та літературі.

6. Висвітлити стилістичні особливості та ефекти використання архаїзмів у текстах.

7. Зробити висновки щодо значення та впливу архаїзмів на мовну та культурну сфери.

Методи дослідження - індукція, аналіз, спостереження, моделювання, формалізація.

Структура роботи – робота складається зі вступу, двох розділів, висновку та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти визначення архаїзмів

1.1 Поняття архаїзмів в мові

Архаїзм - це лексична одиниця, вираз або граматична форма, що вийшла з ужитку і має сучасний еквівалент. Вони надають текстам історичний колорит та

стильову специфіку. Архаїзми можуть бути лексичними, лексико-фонетичними, лексико-морфологічними, лексико-словотвірними та лексико-семантичними [8].

Українські архаїзми, особливо старослов'янізми, використовуються для надання текстам урочистості або іронічного забарвлення. Вони збагачують мовлення та розширюють лексичний запас. Від архаїзмів можуть походити нові похідні слова, що додають різноманіття у вживання мови [6].

Вивчення архаїзмів допомагає краще розуміти мовну еволюцію та культурний контекст. Їх використання у текстах надає можливість краще передати атмосферу та особливості певного історичного періоду.

Архаїзми, безсумнівно, є однією з найцікавіших та важливих явищ мовної еволюції, яке відображає не лише зміни в мові, але й витоки культурного розвитку суспільства. Визначення архаїзмів, хоч і може здатися тривіальним, насправді розкриває глибинні шари мови та культури. Архаїзми - це, перш за все, витоки минулого, що відлунюють у сучасності. Вони є тими мовними фрагментами, які збереглися від попередніх епох, пам'ятники мовної спадщини, що зберігають енергію та кольорит давніх часів. Вони як вікна у минуле, де можна роздивитися життя, думки та переживання попередніх поколінь [9].

Однак, архаїзми - це не лише зразки минулого, а й ключ до розуміння сучасності. Вони є своєрідним мостом між минулим і сьогоденням, переплітаючи давнє та сучасне в одному невичерпному текстильному полотні мови. Розуміння архаїзмів дозволяє нам досягнути глибини мовної структури, відчуті ті субтільні переплетення значень та відтінків, які складають культурний пейзаж.

Не менш важливою є роль архаїзмів у побудові нашого мовного образу. Вони додають кольору та текстури нашим висловлюванням, збагачуючи мовлення витонченими відтінками, які навіть сучасна лексика не завжди здатна передати. Архаїзми - це не просто слова, а мовні ікони, що несли в собі естетику й

емоційний заряд минулого, які і досі продовжують жити у нашому мовному просторі [9].

Архаїзми є термінами або фразами, які вийшли з активного вжитку у мові і були замінені сучасними синонімами. Ці старі вирази описують предмети та явища, які залишаються зрозумілими для нас, але нині мають інші назви.

Архаїзми виходять з мови по-різному. Деякі взагалі не відомі сучасним носіям мови і не вживаються в будь-якому контексті. Інші можуть бути розпізнані та зрозумілі, але не використовуються носіями мови, тому вважаються застарілими, оскільки мають сучасний еквівалент [10].

Отже, поняття архаїзмів у мові є не лише терміном лінгвістичної теорії, але й вікном у світ минулого, ключем до розуміння сучасності та культурного спадку. Вивчення архаїзмів допомагає нам глибше зануритися у відомість мови та культури, розкриваючи перед нами неоціненні скарби національного слова.

Архаїзми, визначені як слова, вирази або граматичні форми, що вийшли з активного вжитку й мають сучасний синонімічний еквівалент, грають важливу роль у мовній еволюції та культурному спадкуванні. Вони надають текстам історичний колорит і стильову специфіку, дозволяючи краще розуміти епоху та контекст, у якому вони використовувалися [6].

Українські архаїзми, зокрема старослов'янізми, часто використовуються для створення урочистого або іронічного ефекту в текстах. Вони збагачують мову та розширюють її лексичний запас, а від їхнього вживання можуть походити нові похідні слова.

Вивчення архаїзмів допомагає краще розуміти мовну та культурну спадщину, а їхнє використання у текстах додає атмосферності та особливостей певних історичних періодів [10].

Архаїзми - це не лише рештки минулого, а й ключ до кращого розуміння сьогодення. Вони перетинаються зі сучасністю, додаючи текстам глибину та

різноманітність. Розуміння архаїзмів допомагає досягнути мовну культуру й традиції, які становлять основу нашої мовної ідентичності.

1.2 Характеристика та особливості архаїзмів

Архаїзми - це слова, які позначають актуальні для даної мовної спільноти предмети або поняття, але відрізняються від сучасних за фонетично-графічною, морфологічною, словотвірною чи лексико-семантичною формою. Це дає їм особливу експресивність та стилістичну значущість у мові та тексті.

Архаїзми можуть бути словами, що вийшли з широкого вжитку та перейшли до пасивного запасу лексики національної мови. Це ті слова, які використовувались раніше, але сьогодні для позначення того ж самого предмета чи поняття використовуються інші слова. Їх відмінність від історизмів полягає у тому, що архаїзми мають синоніми у сучасній мові.

Ці архаїзми можуть мати походження з різних мовних джерел. У сучасній українській літературній мові вони можуть бути представлені словами різного походження, такими як староруські, старослов'янські, староукраїнські та іншомовні лексеми. Особливо часто зустрічаються архаїзми старослов'янського та іншомовного походження [11].

Згідно з класифікацією Шевченка, архаїзми можуть бути поділені на кілька категорій. Наприклад, вони можуть бути власне лексичними, лексико-словотвірними або лексико-морфологічними. Кожен тип архаїзму характеризується певними ознаками, такими як витіснення з мови або зміни у фонетичній формі. Ця класифікація допомагає зрозуміти різноманітність архаїзмів у мові та їхню роль у створенні мовної культури [13].

Вони класифікуються на кілька типів:

Власне-лексичні. Терміни, що повністю застаріли і вже не використовуються взагалі.

Лексично-фонетичні. Вони відрізняються від сучасних заміників лише деякими звуками або місцем наголосу у деяких мовах.

Лексико-морфологічні. Ці терміни відрізняються написанням літери чи змінами в граматиці мови.

Лексико-словотвірні. Вони мають відмінності від сучасних термінів за допомогою певних словотвірних частин.

Лексико-семантичні. У цьому випадку окремі значення застаріли, але сама граматична форма існує.

Підсумуємо цю інформацію у таблиці 1.

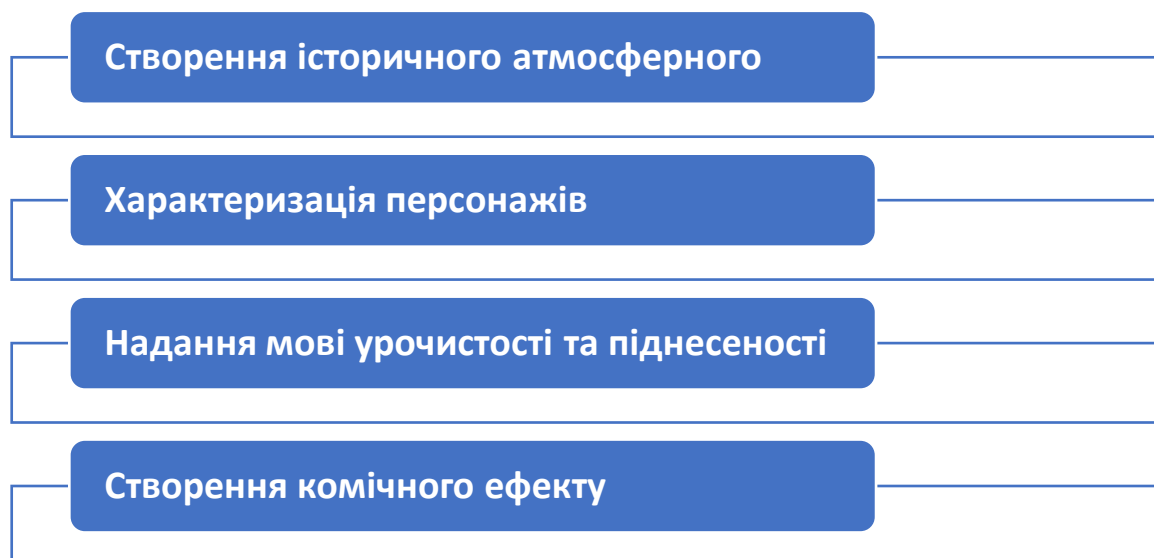
Таблиця 1. Типи архаїзму та їхній опис

Тип архаїзму	Опис
Власне-лексичні	Терміни, які повністю застаріли і вже не використовуються взагалі.
Лексично-фонетичні	Терміни, що відрізняються від сучасних заміників лише деякими звуками або місцем наголосу.

Лексико-морфологічні	Терміни, що відрізняються написанням літери чи змінами в граматиці мови.
Лексико-словотвірні	Терміни, які мають відмінності від сучасних за допомогою певних словотвірних частин.
Лексико-семантичні	Терміни, у яких застарілими є окремі значення, але сама граматична форма існує.

У нашій роботі ми будемо використовувати класифікацію Л. Шевченка, яка, на наш погляд, найбільш чітко розрізняє мовні одиниці. Функції архаїзмів у текстах різноманітні. Наприклад, у художніх творах архаїзми можуть використовуватися для:

Схема 1. Функції архаїзмів у художніх текстах [13]

1) Відтворення історичного атмосфери тієї епохи, про яку йдеться у творі. Використання архаїзмів допомагає автору передати читачеві атмосферу певної історичної епохи чи періоду, надаючи тексту аутентичності та реалістичності.

2) Характеристики мови персонажа, який використовує ці слова. Архаїзми можуть бути використані для відтворення специфічного мовного стилю певного персонажа. Наприклад, використання архаїзмів може підкреслити особливості особистості, соціальний статус чи емоційний стан персонажа.

3) Надання мові урочистості та піднесеності, відмінної від звичайної мови. В деяких випадках архаїзми можуть надати тексту особливої урочистості та величі. Вони можуть використовуватися для підкреслення піднесеності подій чи ідей, що присутні у тексті.

4) Створення комічного ефекту. Архаїзми часто використовуються для створення комічного ефекту, особливо коли вони стикаються з сучасною мовою або в неприродному контексті. Вони можуть викликати посмішку читача через їхню незвичайність або несподіваність у контексті тексту.

Залежно від того, чи архаїзм повністю вийшов з ужитку або лише певне його значення застаріло, розрізняють лексичні та семантичні архаїзми.

Лексичні архаїзми - це слова, які вийшли з активного вжитку з будь-яким значенням. Ці архаїзми вже застаріли в усіх своїх значеннях і були замінені іншими словами з аналогічним значенням. Такі слова можуть відрізнятися за походженням, словотворчими частинами або фонетичними особливостями.

Стилістичні архаїзми є застарілими синонімами до відповідних слів сучасної української літературної мови, які активно використовуються. Вони використовуються у різних жанрах української літератури або усному мовленні зі специфічною стилістичною метою.

До архаїзмів також відносяться старослов'янські слова. Вони були запозичені з давньослов'янської мови, яка є найстарішою формою слов'янського писемного мовлення. Давньослов'янська мова була введена Кирилом та Мефодієм для перекладу релігійних текстів з грецької мови для всіх слов'ян.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

У цьому розділі ми дослідили архаїзми - слова, що вийшли з активного вжитку, але залишаються важливою частиною мовної спадщини. Вони можуть мати різноманітні форми та виконувати різноманітні функції у текстах.

Ми розглянули класифікацію архаїзмів за різними ознаками, такими як лексичність, семантичність, фонетика тощо. Ця класифікація допомагає нам краще розуміти різноманітність архаїзмів та їхню роль у мові.

У художніх текстах архаїзми можуть виконувати різні функції, від створення історичної атмосфери до характеристики персонажів та створення комічного ефекту. Вони додають текстам особливого колориту та виразності, допомагаючи авторам передати свої ідеї та емоції з більшою ефективністю.

Вивчення архаїзмів допомагає нам краще розуміти еволюцію мови та культурний контекст, в якому вони виникли. Вони є своєрідними вікнами у минуле, що дозволяють нам проникнути в світ минулих епох і культур. Збереження та вивчення архаїзмів важливо для збереження культурної спадщини та розуміння нашого мовного коріння.

Крім того, архаїзми додають текстам особливого колориту та виразності, розширюючи мовленнєві можливості письменників та поетів. Вони дозволяють нам перенестися у інші епохи та світи, створюючи унікальні атмосфери та настрої у літературних творах.

Загалом, архаїзми - це важливий аспект мови та літератури, який допомагає нам зберегти та розкрити багатство нашої мовної спадщини. Їхнє вивчення та використання не лише розширює наше розуміння мови, а й збагачує наше сприйняття світу та культурного досвіду.

Можна сказати, що архаїзми - це важлива складова мови, яка не лише зберігає культурний та історичний контекст, а й розширює можливості мовленнєвого виразу. Їхнє використання в текстах надає їм особливого художнього виразу та допомагає створити глибший зв'язок з аудиторією.

РОЗДІЛ 2. Класифікація архаїзмів у художньому тексті

Архаїзми у мові – це не лише застарілі слова та вислови, але й своєрідні свідки минулого, що розповідають про етапи розвитку мови та культурні трансформації. Укладена в них історія розповідає нам про культурні зв'язки, соціальні практики та естетичні вподобання певного історичного періоду. Архаїзми, які виявляються у сучасній іспанській мові, є частиною багатозарового та багатогранного культурного досвіду Іспанії [12].

Усім цим добре відомі слова, які сьогодні здаються незвичними чи витісненими, розкривають перед нами сторінки минулого. Зазирнувши у творчість Сервантеса, ми стикаємося з фразами, що вже давно не вживаються, такими як "cetrería" (соколиння) або "gacela" (газель), які знаходяться в архаїчному запасі мови. Ці слова вже не активно використовуються у повсякденному мовленні, але залишаються живими у літературних творах, як пам'ятки минулого та свідки культурних контекстів свого часу.

Зокрема, архаїзми в іспанській мові демонструють багатство культурних зв'язків та вплив інших мов на формування лексики. Запозичення з латинської, арабської та інших мов свідчать про багатошарову природу іспанської мови, яка віддзеркалює історію країни та її контакти з різними культурами [12].

Крім того, архаїзми мають важливу роль у збереженні та передачі культурної спадщини. Вони є ключем до розуміння літературних творів, історичних документів та фольклору, які часто містять застарілі слова та вислови. Їх використання у сучасному мовленні викликає не лише інтерес до мовної естетики, а й розширює наше розуміння культурних традицій та історичного контексту.

Архаїзми, які використовуються у "Дон Кіхоті", демонструються в описах як далекого, так і близького минулого, а також у історичних романах та наукових працях з історії, етнографії, археології тощо. Наприклад, у кінці XIX - початку XX століття були поширені такі архаїчні назви різних екіпажів, як *faetón*, *birlocho*, *landó*, *tílburí*, *berlina*, *tartana*, *carretela*, *jardinera*, *galera* [16].

Також до архаїзмів відносяться слова, які вже використовувалися у тогочасних засобах пересування, наприклад, *diligencia* (диліжанс) та *pesetero* (екіпаж у найм). У першій главі "Дон Кіхота" можна знайти історизми, такі як *adarga* (овальний або серцеподібний шкіряний щит), *astillero* (піраміда для списів й обладунків) тощо.

Серед інших історизмів можна відзначити *retaco* (штуцер), *alabarda* (алебарда), *maravedí* (старовинна монета), *zeppelin* (цепелін), *trabuco* (мушкет), *rabel* (під лютні), *bergantín* (бриг), *gramófono* (грамофон), *farolero* (ліхтарник), *charleston* (чарльстон) і інші [17].

Стилістичні архаїзми - це вже застарілі слова або значення слів, що використовуються для позначення сучасних об'єктів і понять. Їхні значення можуть бути передані іншими, більш загальноживаними словами. Таким чином, ці архаїзми здаються відділеними від сучасності та розглядаються як застарілі або несучасні лексичні одиниці.

Основна функція цих архаїзмів полягає в їхньому стилістичному відтінку, а не в простому називанні об'єктів. Серед таких слів можна відзначити, наприклад, "*aeroplano*" (аероплан) означає "літак", "*aceto*" (оцет) - "уксус", "*cabeza*" (глава книги) - "розділ", "*agorería*" (знамення) - "пророцтво", "*bastimento*" (будівля) - "споруда", "*hotel*" (особняк) - "готель", "*desamigo*" (ворог) - "неприятель", "*almozala*" (ковдра, покривало) - "одіяло", "*frisar*" (зменишувати, зрівняти) - "округляти", "*acopiado*" (багатий) - "заможний" [17].

Таблиця 2. Архаїзми в іспанській мові та їхній український переклад

Іспанський архаїзм	Український переклад
adarga	шкіряний щит
astillero	піраміда для списів й обладунків
retaco	штуцер
alabarda	алебарда

maravedí	старовинна монета
zepelín	цепелін
trabuco	мушкет
rabel	рід лютні
bergantín	бриг
gramófono	грамофон
farolero	ліхтарник
charlestón	чарльстон
diligencia	диліжанс
pesetero	екіпаж у найм, таксі

Отже, архаїзми у іспанській мові є не лише лінгвістичними елементами, але й ключами до розуміння культурних та історичних аспектів. Вони створюють містичний міст між минулим і сьогоденням, розкриваючи перед нами багатство та різноманітність культурного досвіду Іспанії.

У творчості Пантелеймона Куліша зустрічається значна кількість застарілих слів, особливо він широко використовує їх у своїх поетичних творах, зокрема у збірках "Дзвін" та "Хуторна поезія". Архаїзми у текстах виконують різноманітні стилістичні ролі: вони допомагають відтворити атмосферу минулих часів, надають урочистості, напруженості, величності, використовуються для опису побуту, характеристика мови персонажів, створення фальшивого пафосу, комічних ситуацій, іронії, сатири та сарказму; вони відтворюють емоції, думки та поведінку персонажів, їхні взаємини між собою.

Пантелеймон Куліш у своїх творах широко використовує різні види архаїзмів, такі як лексико-семантичні, лексико-словотворчі, лексико-фонетичні

та лексико-морфологічні. Кожна з цих груп архаїзмів виконує важливу стилістичну функцію в текстах [15].

Наприклад, лексико-семантичні архаїзми допомагають у передачі характерного колориту мови та емоційного забарвлення тексту. Ось декілька прикладів:

*"З'їхавши на високий **кряж**, озирнувся Кирило Тур, аж із-під гаю хтось мчить на заводі на сивому коні."*

*"Я не палю на **капищах кадила**, не чаю від покійників чудес, що чернь важкими шатами окрила і низвела на торжище з небес."*

*"Де полотно **пензльоване співає**, очам про всі дива краси таємні, і вищу **ліпону** небес являє."*

*"Ще годів за три чи за чотири до цієї сумної епохи українська пісня й неписана словесність народу українського **натхнули** молоді уми в Києві спасенною думкою – видвинути свою націю з темряви, котра не давала духовним силам її піднятися із занепаду, а тим самим **нівечила** і її добробут."*

"Горопаху Кирила Тура зв'язали вірьовками да й повели до стовпа, що стояв недалеко."

*"А суддя й собі **звонтпив**, пане **осавуле**."*

*"І як ще раз уночі з ножами в зубах перепливали річку та **сповняли** у ворожому таборі криваву мсту."*

*"А по церквах «на славній Україні», мов по шинках, бряжчало **талярами**."*

*"Тобі, о боже **біснுவатий**, в тісних, мов та неволя, штанях що вчив народ марширувати і парив у холодних банях, «Нехай раби про тебе трублять брехню у труби золотії: їх черті в пеклі приголублять, порадники **катюг** лихії».*

*"Ти наш, дарма що між **бояр** кудластих на світ родивсь, як між ведмедів диких."*

*"Той дух, що всю Ляхву **одвадив** од латини, статарену Москву – од нагинання спини."*

*"Сього гріха Москва нам не прощає, над нас киргиз, колмиків **прекладає**."*

"І славу древню Руської Землі знов сяєвом освітили."

"Куріпочка ж ряба весь рай обскотала, щоб знали праведні, яке воно добро: знесла-бо золоте їєчко й з'ясувала, що ціле царствечко в Надібці тій було."

"Туди й вони плвуть по морю віковічним, по морю справді вже без краю й без кінця."

Таблиця 3. Архаїзми у творі Пантелеймона Куліша

Архаїзм	Приклад речення з архаїзмом
кряж	на високий кряж
капища	на капищах
пензльоване	полотно пензльоване
ліпота	вищу ліпоту небес являє
нівечити	нівечила і її добробут

звонтпив	суддя й собі звонтпив, пане осавуле
осавуле	пане осавуле
таляр	бряжчало талярами
біснுவатий	о боже біснуватий
катюга	порадники катюг лихії
бояр	між бояр
одвадити	дух, що всю Ляхву одвадив
прекладати	колмиків прекладає

Отже, в романі Пантелеймона Куліша "Чорна рада" знайдено значну кількість архаїзмів, які використовує автор для створення колориту і відтворення мови певної епохи. Ці архаїзми включають слова, такі як "кряж", "капища", "пензльоване", "ліпота", "нівечити", "звонтпив", "осавуле", "таляр", "біснуватий", "катюга", "бояр", "одвадити" і "прекладати". Кожен з цих архаїзмів відображає відмінності між сучасною мовою та мовою того періоду, про який пише автор.

Вони додають автентичності й історичного контексту до тексту, допомагаючи читачеві краще усвідомити час і місце подій, а також відчутти атмосферу того часу. Ці архаїзми є важливим елементом стилістичного оформлення твору, що збагачує його мовний ландшафт і робить його більш автентичним для читача.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

У ході нашого дослідження ми детально розглянули використання архаїзмів у літературних творах, зосередившись зокрема на романі "Чорна рада" Пантелеймона Куліша. Виявлено, що архаїзми в цьому творі виконують різноманітні функції, такі як створення колориту епохи, відтворення мови тогочасного періоду, характеристика персонажів та змістовне наповнення сюжету.

За допомогою архаїзмів автор зумів передати не лише мовну, а й культурну спадщину того часу, зануливши читача в атмосферу історичного періоду. Використання архаїзмів є важливим засобом літературної майстерності, який допомагає зробити текст більш барвистим, автентичним і цікавим для аудиторії, а також сприяє кращому розумінню тогочасного контексту та глибшому відчуттю подій, описаних у творі.

Зважаючи на наші попередні дослідження, можемо зазначити, що архаїзми в іспанській мові також мають важливе значення для літературної спадщини та культурної спадщини загалом. Вони відтворюють атмосферу певних історичних періодів, роблять мову більш багатого та автентичною, та допомагають читачеві краще зрозуміти соціально-культурний контекст того часу. Стосовно іспанської літератури, архаїзми можуть бути знайдені у творах різних епох, від середньовіччя до сучасності, виконуючи різноманітні функції, такі як створення аутентичного мовного середовища, характеристика персонажів та відтворення історичного фольклору та традицій.

Загалом, використання архаїзмів у літературних текстах є важливим елементом створення образу тогочасного світу та сприяє збагаченню мовної естетики твору. Вони не лише додають автентичності та глибини тексту, але й розширюють розуміння читача про історичні та культурні аспекти тогочасного періоду, що відображений у творі.

Архаїзми в іспанській мові можуть бути знайдені не лише в літературних текстах, але й у різних аспектах культури та історії. Наприклад, вони можуть зустрічатися в архітектурі, мистецтві, музиці та інших сферах. Використання архаїзмів допомагає зберегти та передати специфіку певної епохи, зберігаючи її унікальний характер та кольорит.

У іспанській мові існують архаїзми, які мають коріння в середньовічній або ранньомодерній лексиці, такі як "setrera" (сокира), "hombria" (мужність) або "ataviar" (украшати). Ці слова відображають той час і спосіб життя, коли вони були широко вживаними. Вони є своєрідними віконцями у минуле, які дозволяють нам краще зрозуміти та оцінювати естетичні та культурні аспекти тогочасних суспільств.

Загалом, архаїзми в іспанській мові є важливим елементом культурної спадщини та сприяють збереженню та розумінню історичного контексту. Вони не тільки відтворюють мовну атмосферу певної епохи, але й додають глибини та багатство виразу сучасному мовленню.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Використання архаїзмів у мовленні є цікавим явищем, яке дозволяє нам краще розуміти та оцінювати культурний контекст та еволюцію мови. Наше дослідження архаїзмів дозволило нам краще зрозуміти їх визначення, характеристики та класифікацію.

Перше, що варто відзначити, це те, що архаїзми - це застарілі слова або вживання слів, які втратили свою актуальність в сучасній мові. Вони можуть мати різні форми, включаючи лексичні, фразеологічні та граматичні архаїзми.

Друге, архаїзми можна класифікувати за різними критеріями, такими як стилістична функція, час виникнення, сфера вживання та інші. Ця класифікація дозволяє краще розуміти роль архаїзмів у текстах та їх вплив на мовлення.

У своєму дослідженні ми також дослідили приклади архаїзмів у різних мовах, включаючи українську та іспанську. Це допомогло нам краще зрозуміти різноманітність та важливість архаїзмів у різних культурах та епохах.

Архаїзми, виявляючи свою внутрішню складність і різноманітність, є важливим елементом мовної еволюції та культурного розвитку. Їх використання

у текстах дозволяє збагатити мовлення та надати йому певного колориту, що сприяє кращому розумінню історичного та культурного контексту.

Визначення архаїзмів у мові є ключовим аспектом їхнього вивчення. Архаїзми - це лексичні одиниці, вирази або граматичні форми, що вийшли з активного вжитку та мають сучасний еквівалент. Це поняття відображає не лише мовну еволюцію, а й культурні та історичні зміни.

Архаїзми мають свої характеристики та особливості, які відрізняють їх від інших мовних одиниць. Вони надають текстам історичний колорит та стильову специфіку, дозволяючи передати атмосферу певної епохи. Історія вживання архаїзмів відображає культурний та соціальний контекст їхнього використання.

Розділ 1 надає важливі теоретичні основи для розуміння архаїзмів у мові. Визначення та характеристика архаїзмів допомагають зрозуміти їхню роль у мовній системі та текстах. Цей розділ є основою для подальшого вивчення класифікації та використання архаїзмів у художніх текстах.

У другому розділі роботи проведено класифікацію архаїзмів у художньому тексті з урахуванням їхніх лексичних, фонетичних, морфологічних, словотвірних та семантичних особливостей. Цей аспект вивчення архаїзмів дозволяє краще розуміти їхню роль у літературі та стилістиці тексту.

Вивчення класифікації архаїзмів у художньому тексті допомагає виявити їхню різноманітність та вплив на сприйняття тексту. Різні типи архаїзмів відображають різні аспекти мовної еволюції та культурного контексту, дозволяючи авторам створювати текст з багатим історичним колоритом та глибоким смислом. Таким чином, класифікація архаїзмів у художньому тексті є важливим інструментом для аналізу та інтерпретації літературних творів.

Одним із важливих аспектів вивчення архаїзмів є їх класифікація. За допомогою цієї класифікації ми можемо краще розуміти роль архаїзмів у текстах, їх функції та вплив на сприйняття мовлення. Також варто відзначити, що архаїзми можуть бути використані не лише в художній літературі, а й у наукових

або історичних текстах, щоб передати певний історичний або культурний контекст.

Дослідження архаїзмів в різних мовах та культурах розкриває їх важливість як складової культурної спадщини. Вивчення їх походження, розповсюдження та використання дозволяє нам краще зрозуміти історію та еволюцію мови.

У підсумку, архаїзми відображають багатогранність мовного вживання та важливість збереження культурної спадщини. Вони не тільки збагачують наше мовлення, але й надають йому глибину та історичний контекст.

В цілому, наше дослідження підтверджує важливість архаїзмів у збереженні культурної спадщини, розумінні історичного контексту та розвитку мови. Вони є не лише цікавим явищем для дослідження, але й важливим елементом мовної та культурної ідентичності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондар О. І., Карпенко Ю. О., Микитин-Дружинець М. Л. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія. Київ : Академія, 2006. С. 195–294.
2. Віняр Г. М. Творення нової лексики в українській мові кінця ХХ століття. Південний архів. Філологічні науки : зб. наук. праць. Херсон, 2003. С. 35–38.
3. Волох О. Т. Сучасна українська літературна мова : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1986. 289 с.
4. Горобець В. Й. Лексика історико-мемуарної прози першої половини ХVІІІ ст. : на матеріалі українських діаріушів. Київ : Наукова думка, 1979. 128 с.
5. Донець Л. І. Сучасна українська літературна мова. Київ : Наукова думка, 2007. 187 с.
6. Кива Т. О. Застаріла лексики в сучасній українській мові. Київ : Наукова думка, 2010. 310 с.
7. Ласінська Т.А. (2017) Загальні принципи перекладу архаїчної лексики. *Science and Education a New Dimension. Philology*, V(35), 36-39.
8. Левченко Г. І. Історизми й архаїзми як основні виражальні засоби історичної стилізації. Молодий науковець ХХІ століття: матеріали Всеукраїн. науково-практичної кон-ції молодих науковців. Кривий Ріг : СПД Залозний, 2012. С. 290–292.
9. Лонськ Л. Процеси архаїзації та пасивізації лексичних засобів мови. *Мовознавчий вісник* : зб. наук. праць. Черкаси, 2009. Вип. 9. С. 201–212.

10. Пашенько Н. Л. Історизми та архаїзми у сучасних художніх текстах. Щорічні записки з українського мовознавства : зб. наук. статей. Одеса, 1996. Вип. 4. С. 41–45.
11. Пономарів О. Д. Історія в словах. Київська старовина. 1993. Вип. 2. С. 92–98.
12. Ткаченко Л. Л. Лексикологія іспанської мови: Курс лекцій для студентів III курсу напрямку підготовки: 6.020303. Філологія. Мова та література (іспанська, англійська) денної форми навчання. Херсон : Видавництво РВВ «Колос» ХДАУ, 2011. 100 с.
13. Токбансаєва А. О. Архаїзація української. Київ : ВЦ «Академія», 2000. 185 с.
14. Чернікова Л.Ф. (2012) Іношомовна лексика в сучасній українській мові. Питання духовної культури-Філологічні науки, с.176-177.
15. Яценко Н. Історизми в романі П. Куліша «Чорна рада». Дивослово. 1998. № 5. С. 15–17.
16. Corominas J., Pascual J. A. Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico. OL-OOL. Madrid : Editorial Gredos, 1991. 938 p.
17. García-Brazales C. J., Ramírez Ovelar J. A. Lengua y Literatura. Madrid : Estrella Talavera, 2009. 129 p
18. Gran Diccionario de la lengua española (incluye sinónimos y antónimos) : 65000 voces / Redactor P. G. Maso. Madrid : Sociedad General Española de Librería S. Ol., 2000. 1983 p
19. Lázaro Carreter F. Diccionario de términos lingüísticos. Madrid : Ctedos, 2008. 443 с
20. Sánchez, Aquilino. La enseñanza de idiomas en los últimos cien años. Métodos y enfoques / Aquilino Sánchez. Madrid : SGEL, 2009

ДОДАТКИ

Таблиця 1. Типи архаїзму та їхній опис

Тип архаїзму	Опис
Власне-лексичні	Терміни, які повністю застаріли і вже не використовуються взагалі.
Лексично-фонетичні	Терміни, що відрізняються від сучасних заміників лише деякими звуками або місцем наголосу.
Лексико-морфологічні	Терміни, що відрізняються написанням літери чи змінами в граматиці мови.
Лексико-словотвірні	Терміни, які мають відмінності від сучасних за допомогою певних словотвірних частин.
Лексико-семантичні	Терміни, у яких застарілими є окремі значення, але сама граматична форма існує.

Таблиця 2. Архаїзми в іспанській мові та їхній український переклад

Іспанський архаїзм	Український переклад
adarga	шкіряний щит
astillero	піраміда для списів й обладунків
retaco	штуцер
alabarda	алебарда
maravedí	старовинна монета
zepeín	цепелін
trabuco	мушкет
rael	рід лютні
bergantín	бриг
gramófono	грамофон
farolero	ліхтарник
charlestón	чарльстон
diligencia	диліжанс
pesetero	екіпаж у найм, таксі

Таблиця 3. Архаїзми у творі Пантелеймона Куліша

Архаїзм	Приклад речення з архаїзмом
кряж	на високий кряж
капища	на капищах
пензльоване	полотно пензльоване
ліпота	вищу ліпоту небес являє
нівечити	нівечила і її добробут
звонтпив	суддя й собі звонтпив, пане осавуле
осавуле	пане осавуле
таляр	бряжчало талярами
біснுவатий	о боже біснуватий
катюга	порадники катюг лихії
бояр	між бояр
одвадити	дух, що всю Ляхву одвадив
прекладати	колмиків прекладає

Схема 1. Функції архаїзмів у художніх текстах

